

A könyv születése

Az Osiris kézikönyv-sorozata már több, az alábbiakban bemutatandó kötethez hasonló fordítással örvendeztette meg a könyves kultúra története iránt érdeklődő olvasóközönséget. Frédéric Barbier *A könyv története* és Fritz Funke *Könyvismerete* mellett most a francia Annales történetírói iskola jeles képviselőinek közös munkája is kötelező olvasmánnyá válhat a hazai felsőoktatásban. Bár fordítóik különbözőek, a kötetek kiválasztása mögött ott sejthetjük a fordításokat szakmailag ellenőrző és kiegészítő Monok István személyét.

Egy rövid, a jelen kiadáshoz készült, valamint az 1958-as francia előszó után Marcel Thomas foglalja össze nagy vonalakban mindazt, amit a középkori könyvszorosításról alapvetően tudni érdemes. A továbbiakban elsősorban az incunabulumok és antikvák korával ismerkedhetünk meg, úgy mint a papír készítése és útja a műhelyekbe, a nyomtatás kezdeti fázisának technikai nehézségei, az ősnymotványok külső jegyei – mind-mind olyan problémákat és megoldásokat mutatnak be, amelyek segítenek megérteni számos alapvető könyvtörténeti jelenséget. A nyomdász-szakma leírását és elterjedésének vizsgálatát is magába foglaló második harmadot főként a könyvterjesztés történetének szentelték a szerzők. Életközeli, olykor megdöbbentően részletes francia, itáliai, német, svájci, németalföldi és angol példák során csodálhatjuk a korabeli kiadók szakmai tudását, üzleti érzékét és találmányosságát. Az utolsó fejezetből, amely sejtelmesen *A könyv mint termékenyítő erő* címet kapta, megtudhatjuk, hogyan lett annak idején a szerzők kézírataiból nyomtatott könyv, valamint milyen szerepet játszott a humanizmus latin–görög–héber nyelvekre épülő tudásának terjesztésében és a reformáció népszerűsítésében az addig sosem látott méreteket öltő új média, a nyomtatott könyv. A Barbier által írott utószó részben tudomány-, részben kiadástörténeti összefoglalás, amely önálló tanulmányként is olvasható.

Gazdag jegyzetapparátus (és benne alapos bibliográfia) kíséri a kötetet, mutatók viszont, sajnos, nem. Ezek hiányában előfordul, hogy ha az olvasó csak egyes városokról, esetleg a Plantin-Moretus kiadóról szeretné gyorsan, de alaposan felfrissíteni tudását, kénytelen a fejezetek közt szétszórta, olykor csak néhány mondatra korlátozódó említéseket maga megkeresni.

Csernus Anikó és Szász Géza fordítók munkáját dicséri az olvashatóság, hogy az olykor burjánzó példányadatok és évszámok mellett is élvezetes, többnyire kifejezetten szórakoztató a szöveg.

A könyv a kiadótól megszokott – mind anyagában, mind nyomdatechnikai szempontból – jó minőségű, szépen és tisztán szerkesztett. A tucatnyi, jól megválasztott illusztráció mellett néhány, a legújabb kutatások eredményei alapján szerkesztett térkép teszi szemléletesebbé a nyomdásztörténeti részeket.

Ugyan a magyar nyomdászat kezdeteivel csak említés szintjén foglalkoznak a szerzők, az európai nyomdászat széles körű és alapos bemutatásával nélkülözhetetlen alapművé válik minden kutató számára. (Ne feledjük, hogy a kora újkori

hazai könyvtárakban egyes kivételektől eltekintve túlnyomó többségben voltak a külföldi nyomtatványok.)

(Lucien Febvre–Henri-Jean Martin: A könyv születése. A nyomtatott könyv és története a XV–XVIII. században. Bp., 2005. Osiris. 379 p. [Osiris kézikönyvek])

Oláh Róbert

Nagyapáink forradalma

„A világ egyetlen népe sem tett annyit az emberi szabadságért és az igazság győzelméért, mint a láncra vert és leigázott magyar nép. Csak úgy lehetünk hűek Magyarországhoz, ha soha sehol el nem áruljuk azt az eszmét, és fel nem adjuk azt az álmat, amelyért a magyar hősök életüket adták” – írta annak idején a világhírű francia író, Albert Camus. Az azóta idehaza is széles körben ismertté lett és sokszor hivatkozott idézet ma már nemcsak a múlt örökségének méltatása, de figyelmeztetés is a mának: el nem feledhető kötelesség a hősi idők emlékének ébrentartása. Camus gondolata tehát a mai kortársakra feladatot ró, ezt a feladatot ismerte föl és vállalta a Magyar Olvasástársaság, amikor az egész Kárpát-medencére kiterjedően pályázatot hirdetett középiskolások számára, hogy készítsenek interjú ’56-osokkal, ismert hősökkel vagy „névtelen” szabadságharcosokkal, a forradalom résztvevőivel és hiteles szemtanúival. (Lásd: Nagy Attila *„Még a levegőt is másként vettük”* című beszámolóját e számunkban.) Nemcsak a Magyar Olvasástársaság hirdetett a forradalom ötvenedik évfordulója tiszteletére diákoknak szóló, az oral history műfajába tartozó interjú-pályázatot, vidéken is megjelentek a hasonló kiírások, és születtek sikeres pályaművek. Így történt ez a délnyugati „végeken”, Zalában is, ahol a megyei önkormányzat, több ’56-os, illetve civil szervezet írt ki interjú pályázatot középiskolások diákok számára. A meghirdetők abból indultak ki, hogy még itt élnek velünk a korszak hiteles tanúi, a forradalom és szabadságharc résztvevői, még szóra bírhatók a történelmi idők tanúi, az akkori fiatalok. A mai diákok munkái – Camus szellemében – adósságtörlesztésnek számítanak, hiszen ’56 forradalmának emléke nagyon sokáig „eltemetett történelem” volt, több mint három évtizedig legfőljebb, ha sutogni lehetett róla, de okosabb volt hallgatni... *„Itt van tehát az ideje, hogy végre a közbeszéd szintjén, természetes büszkeséggel emlékezhessünk vissza az ötven évvel ezelőtti eseményekre. A kibeszélés egyik nagyon fontos mozzanata, mikor családi-baráti körünkben az idősebbek, nagyszülők, szomszédok elevenítik fel emlékeiket* – írja a *Nagyapáink forradalma* című kötet bevezetőjében Kiss Gábor, a zalaegerszegi Deák Ferenc Megyei Könyvtár igazgatója, a könyv szerkesztője, egyben kiadója. Ugyanis Zalában is megszülettek a középiskolások által rokoni, családi, ismeretségi körben fölvetett történelmi interjúk, ezekből ad csokorra való, kitűnően megszerkesztett válogatást ez a dokumentummásolatokkal, archív fotókkal illusztrált, igényes-ízléses kis kötet.

Hat interjú olvasható a nagyszülők nemzedékének forradalmáról közvetlen hűséggel tudósító könyvben. Az első, Gyurán Gertrúd munkája, ebben három emlékező szólal meg: egy 1956-ban még középiskolás zalaegerszegi fiú, egy tornyiszentmiklósi fiatalember, valamint az interjúkészítő nagyapja, az akkoriban a lovászi olajtelepen dolgozó Kulcsár József. Nem nagy horderejű, történelmi léptékű eseményekről tudósítanak a hajdani fiatalok, „mindössze” arról, hogy október 26-án a zalaegerszegi vasútállomás előtti téren ledöntötték az ún. felszabadulási emlékművet, hogy október 29-én Tornyiszentmiklóson a Himnuszt énekelve, nemzeti színű zászlók alatt vonult föl a falu apraja-nagyja, hogy Lovászipan az olajmunkások az őrség épületéről leverték az ötágú csillagot, majd munkástanácsot alakítottak.

Jánosi Áron és Jánosi Péter interjújában az egykori lovászi olajüzem munkásai szólalnak meg. E beszélgetés során már sok szó esik a november 4-ét követő megtorlás szörnyűségeiről is. Az egyik szemtanú, Peszlegh József így vall: *„Azt mondta nekem a Jóska, hogy amit ő kapott (...), azt nem kívánja senkinek, úgy megverték. A haja, az inge csupa vér volt...”* Megjelenik a beszámolóokban a korszak több nagy, drámai kérdése is, például, hogy kézfegyverekkel szembe kell-e szállni az orosz tankokkal. Hogy a szabadságharc hősiessége, a fiatalság forradalmi romantikája meddig sarkall hősitettekre, és mikortól a biztos halál vállalására?

Tüttő Eszter és Nyakas Alexandra interjújában is egy nagyszülő, Tüttő Lajos szólal meg, monológjában fölidézi Gyenesdiás forradalmas napjait. Énekes Gábor a keszthelyi Nemzeti Forradalmi Tanács Végrehajtó Bizottságának tagját, Balázs Lajost szólaltatja meg. Tóth Levente egy hajdani kisiparost, Boros László ecsetgyártó–kefekötő mestert faggatja. Lovas Viktória és Tarr Zsófia interjúalánya a hajdani gimnazista lány, aki csak szemtanúja volt a forradalom lelkesültségének és a megtorlás szörnyűségének.

A hat interjú: a zalai '56 mikrotörténelmi mozaikja. Csak ismételni lehet: nem világrengető eseményekről számolnak be a megszólaltatott kortanúk, mégis a megye helytörténete szempontjából eminens fontosságú információkkal szolgálnak. Van a pályamunkák között szinte epikus megfogalmazású krónika, van lejegyzett monológ és van „műfajtiszta” interjú. Meglepően érett szövegföldolgozás valamennyi. Ebben nyilván része van a kötet szöveggondozójának, szerkesztőjének, Kiss Gábornak is, ám valamennyi föltett kérdésből, olykor kissé iskolásra sikeredett interjúbevezetőből, riporteri kommentárból szinte süt a lelkesült érdeklődés, a helyismereti kutatómunka és dokumentáció iránt érzett elkötelezettség. Egyszerre jellemzi az interjúkat a lényeglátás, illetve a részletek pontos megismerésének és rögzítésének igyekezete. A beszélgetések célratorók, a helyi eseményekre koncentrálok, miközben azért némelyik kitér a történelmi előzményekre, az ország '50-es évekre jellemző állapotára is. Elmondható, hogy a történelmi dokumentumanyag önmagában is változatos, hiszen az eseményeket eleve meghatározta a helyszín, az adott település jellege, társadalmi karaktere: van köztük falu (Tornyiszentmiklós, Gyenesdiás), ipari település (Lovászi), iskolaváros (Keszthely) és nagyobb város, megyeszékhely (Zalaegerszeg). Szereplőik pedig egykori tanulók, munkásemberek, parasztok, kisiparosok; nem egy köztük aktív résztvevője volt az eseményeknek, mások csak szemlélői. Abban viszont szinte azonosak a kötet szövegei, hogy az elbeszélők kerülnek a múlt idealizálását, nem akarnak a daliás

időkről patetikus beállítású tablót alkotni. Egyszerű szavakkal, őszintén, hitelesen mondják el, mit láttak, mit éltek át. És ami talán a legfontosabb: összefonódik a táj, az ország, a személy és a család története. Nagyszülők vallanak az unokáknak, idős rokonok, szomszédok, ismerősök idézik föl emlékeiket a mai diákoknak. Egyszóval a kérdés–vallomás dialógusában létrejön a nemzedékek közötti gondolatcsere, az emlékek megosztása, a múlt még élő tanúi továbbadják tapasztalataikat, élményeiket a fiataloknak. Vagyis a zalai táj és a nemzet története, pontosabban e történet egyetlen rövidke, ám annál jelentékenyebb szakasza a mai ifjúság számára közvetlen élménnyé válik. A „nagy történelem” mint családtörténet, mint személyes viszony a múlthoz jelenik meg a kötet hat interjújában. Lehet-e ennél fontosabb célja, eredménye és jelentősége a helyismereti, helytörténeti munkának? (MLM)

(Nagyapáink forradalma. Interjúk, visszaemlékezések az 1956-os forradalom Zala megyei eseményeiről. Szerk. és jegyz. Kiss Gábor. Zalaegerszeg, 2006. Deák Ferenc Megyei Könyvtár, 92 p.)

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

„Az év fiatal könyvtárosa” elismerő cím elnyerésére

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete, valamint az Informatikai és Könyvtári Szövetség a pályakezdő könyvtárosok kiemelkedő szakmai teljesítményének jutalmazására ismét meghirdeti **Az év fiatal könyvtárosa** pályázatot. Az elismerést minden évben egy harminchárom év alatti (idén az 1974-ben vagy később született), felsőfokú végzettséggel rendelkező gyakorló könyvtáros kaphatja meg, egyéni pályázat alapján.

A pályázat benyújtásának határideje: **2007. május 15.**

Helye: Magyar Könyvtárosok Egyesülete Elnöksége
(Budapest, Hold u. 6., 1054)

A pályamunka tartalmazza a jelölt szakterületének gyakorlatából származó valamely téma írásbeli, még nem publikált kidolgozását, szakmai önéletrajzot és három támogató írásbeli ajánlását. Az előző évben nem nyert pályázatokat újabb három ajánlással ismét be lehet nyújtani.

Az elismerő cím odaítéléséről az IKSZ és az MKE elnöksége által megbízott kuratórium dönt. Az elismerés ünnepélyes átadására az MKE vándorgyűlésének plenáris ülésén kerül sor.

A címmel jár: elismerő oklevél, ötvétezer forint jutalom, a vándorgyűlésen vagy az MKE és az IKSZ valamely szakmai rendezvényén bemutatkozó előadás lehetősége, a kuratórium ajánlása a szaklapoknak a dolgozat közzétételére. A cím birtokosai előnyt élveznek a külföldi tanulmányutakra benyújtott pályázatok elbírálásánál.

Bakos Klára
MKE elnöke

Fodor Péter
IKSZ elnöke

3K
3K
3K
3K